

túrájának tárgyalása is. Hasonlóan szűkre szabottnak érezzük a pásztorélet, jószágtartás fejezetét. Szívesen olvastunk volna a szegedi közlegelőkön egészen századunkig virágzó pásztorokdásról, amelynek jelentőségét a középkori tőzsérség, a jellemzett bőriparágak fejlettsége is bizonyítja.

A terjedelmi arányokról szólva megemlíjtjük, hogy a szegedi tanyavilág is részletesebb bemutatást érdemelne. A könyv elején ugyan képet kapunk a tanyarendszer kibontakozásáról, de a tanyai nép élete, sajátos hagyományvilága — amelyről Tömörkény anyyi apró, de értékes részletet fölillant elbeszéléseiben —, Alsó- és Felsőtanya különböző népi világa, társadalmi rétegezettsége külön tárgyalást igényelt volna. Ismerjük a terjedelem szűkös voltát, a szerzők megkötöttségeit, de itt nem a még részletesebb elemzést, hanem az értékrend szerinti belső arányokat kérjük számon, azt hiányoljuk, hogy egy-egy témakör — a pásztorélet,

homoki szőlőtermelés, tanyavilág — a népeletben betöltött szerepéhez, jelentőségéhez mérten nem kapott bővebb tárgyalást, esetleg más fejezetek rovására is.

Még csak annyit — bár ez a kívánság is kapcsolatos a terjedelemmel —, hogy szívesen olvasnánk több népi szöveget, elsősorban népköltészeti szemelvényt: népdalt, balladát, rövid mesét a kötetben, akár Kálmány Lajos gyűjtéseiből, akár Bálint Sándor újabb zombói meseanyagából. Több népi alkotás még inkább élénkítené, színesítené a néprajzi leírást, és úgy látjuk, hogy a sorozat előző kötetei bővebben merítettek a bemutatott táj folklórából.

A szegedi táj népeletéről szóló népszerű összegezés elkészítésére Bálint Sándor volt hivatott, és elmondhatjuk, hogy munkáját avatott tollal és szeretettel írta meg. (*Gondolat Könyvkiadó 1968.*)

JUHÁSZ ANTAL

A MÓRA FERENC MŰZEUM ÉVKÖNYVE 1966–1967. SZERK. BÁLINT ALAJOS. 1–2. KÖT.

Két kötetben csaknem félszáz közleményt nyújt át olvasóinak a szegedi múzeum új Évkönyve. Tartalma annyira változatos, hogy elemzését meg sem kísérelhetjük. A régészet bűvárain kívül bőven találunk benne szemezni-valót az irodalomtörténet, néprajz, jogtudomány, zene- és művészettörténet, a tudományos szocializmus, pénz- és könyvtörténet kutatói, a biológusok és a történészek. A szerzők zömét a szegedi törzsgárda alkotja, s hogy más vidékről való, sőt külföldi nevek is nagy számban tűnnek a szemünkbe, örvendetesen mutatja, mily szíven fejlődnek hazai és nemzetközi viszonylatban a város tudományos kapcsolatai a legkülönbözőbb diszciplínák területén. Ennek már olyan mutatója is van, mint a múzeum és az egyetem közös égisze alatt évek óta rendszeresen megrendezésre kerülő Alföldi Régészeti Tudományos Ülésszak, melynek anyaga most az Évkönyv 2. kötetét alkotja. A 40 ívnyi terjedelem ékesen szóló bizonyítéka annak, hogy a szegedi táj bőven ontja a kutatásra méltó és kifejtésre érett, országos és nemzetközi érdeklődésre joggal számot tartó anyagot. Éppen ez veti fel a kérdést, nem lehetne-e nagyobb teret engedni ezeknek a publikációs igényeknek. Évek óta merülget fel itt is, ott is a szegedi tudományos folyóirat újratereztésének gondolata.

Az egyetemi hallgatókat is olyan tervek foglalkoztatják, hogy eredményeik számára fórumot szervezzenek. A meglévő egyetemi Acta-sorozat világszerte tapasztalható sikere és keresettség, elismerő visszhangja, a múzeum Évkönyveinek értéke joggal ébreszti azt a hitet, hogy voltaképpen csak a technikai (anyagi!) problémák megoldása volna hátra, hiszen témában és tehetségben nem szűkölködünk. A múzeum legújabb Évkönyve bizonyossá tesz bennünket abban, hogy a szegedi folyóirat felvehetné a versenyt az országos szaklapokkal is. Az egyes közlemények felfogásának és kidolgozásának igényessége, nem utolsósorban a tömörség — ami minden egyes cikket jellemez — s az egész kiadvány technikai kivitelezése biztosítékot nyújt arra, hogy az anyagi áldozat nem lenne hiábavaló. (Egyébként aligha lehet szó különösebb áldozatról; valószínűleg csak néhány kisebb, de meglévő erőforrás egyesítése lenne szükséges.) Az Évkönyv cikkeinek tekintélyes része idegen nyelvű, a magyarok nemzetközi forgalmát is idegen nyelvű kivonat segíti. Úgy látszik tehát, hogy a szegedi kutatók eredményeinek nemzetközi terjesztése sem ütköznék akadályokba. (Bárha lenne magyar összefoglalás az idegen nyelven írt cikkek végén is, hiszen a címzett nemcsak a külföld!) Mindez — véle-

ményünk szerint — olyan lehetőségeket hordoz magában, melyeket még sokáig kihasználhatatlanul hagyni nem felel meg az intellektussal való okszerű gazdálkodás követelményeinek. Talán meg lehet lelni a megoldás módját. Addig is vigaszunkra szolgál, hogy városunk írástudói megtalálják az utat a közön-

séghez, s akad egy-két intézmény, mely vállára veszi a gondot. A múzeum reményt keltően szép Évkönyvének lapjait forgatva úgy érezzük, hogy a fáradozás nem volt és nem is lesz hiábavaló. (Szeged 1968.)

KULCSÁR PÉTER

KÖNYVESPOLC

A LELKIISMERET HANGJAI

AMERIKAI KÖLTŐK A VIETNAMEI HÁBORÚ ELLEN

Ma az Egyesült Államokban a háború elleni tiltakozás, a béke vágya az emberek jó részében olyan nagy, mint a két világháborúban, vagy az azóta eltelt években csak néha néha volt. Naponta hallunk híreket tüntetésekről, tudósok petíciójáról, katonai behívócédulák elégetéséről, azokról, akik — mint Norman Morrison — magukat is elégették. A Carnegie Hallban, San Francisco, Philadelphia és Boston egyetemén évek óta, ezres hallgatóság előtt rendezik meg a Daloljunk a békéért, Szavaljunk a békéért-esteket; költők lépnek fel, Pete Seeger, Joan Baez, Buffy Sainte Marie, Len Chandler, Bob Dylan és mások énekelnek. Feljajdul, követel a tiltakozó dal, a protest-song, szól a vers az emberhez...

És mindennap hallunk híreket az áldozatokról — számadatok, számadatok... Az értelmiség: tudósok, művészek, költők a nemzeti lelkiismeretei. Nos, a *Hol van Vietnam?* című antológiában foglalt versek (Walter Lowenfels, amerikai baloldali költő összeállításában) elementáris erejű kifejezései ennek az önvizsgálatnak, lelkiismeret-furdalásnak. A költemények, néhány kivételével, a

vietnamei háború közvetlen hatására születtek. A kilencven alkotó, köztük már-már klasszikusok és kezdők, egy vietnamei költő, a tizennégy éves lány és a hatéves kislány arra próbál feleletet adni: az érzés, az értelem, a szenvedés, az együttérzés mely metszőpontjaiban van Vietnam — szaggatott sorokban, szavalókórusos, himnikus-bibliikus, távirat formában, kötött vagy szabad versben.

Apokaliptikus képek — a megszorított élőlények, a megsebzett tevékenységek a háború okozatai; „A levegőben sötét harangszó, / tühretetlen tű a vérerekben, / rozsdaszárnyakkal pettyezett láthatár. / Elkábított virágok pincéiből / szentjánosbogarak szállnak fel az éjszakán / keresztül: / hordozzák a napalm szelíd evangéliumát.” (George Hitchcock: *Széthulló virágok*.) A valóság, a természet széttört, a testek szétszakadtak, a szeretet szétfoszlott („örök barátok voltunk és híre-hamva sem maradt”), s csak a reménytelenség van; „hogyan énekeljen az ember elvágott torokkal”. A külső baj összefonódik az állam belső, az emberek hazai egzisztenciájával.

A béke vágya a múlt, a csak-egyszer-volt egész utáni vágyakozás; a nyugodt munka, rizsföldek, bivalyok, a parasztok fáradt ritmusú hajlongása, a dzsunka-szelek utáni vágyban fejeződik ki. A szörnyűségekkel (gyakran arról szót sem ejtve, csak a hétköznapok, az anyag kis örömeiről mesélve) sok versben a születés, a gyermeki frissesség, Ésaías vágya, könyörgés áll szemben; „Ó Bárány, bárki-bármi is, / holt gyermek vagy is, / holt gyermek vagy letaglózott állat / váltja meg bűneitől a / világot / könyörülj rajtunk / hozz földünkre békét.” (Will Inmann: *Vasárnapi nagymise: könyörgés a Nagy Társadalomért*.)

A szembesítés, a felelősségre vonás ideje ez. Minden versben valamiképp újra és újra megismétlődik: milyen is az, ha gyűlölnék bennünket, hol maradtak az igék, mit tegyünk... Mint minden szörnyűséget, ezt a háborút is ellenzik. Maga W. Lowenfels a versgyűjtemény műfaját így határozza meg: „egyetlen történet, a katasztrófa és az ellenállás szimfóniája” — és e versek valóban polifónikus hangok egy témára. A tiltakozások többsége egy-